

Toscana

Joan F. Mira

Hi ha països, paisatges, territoris, que semblen tocats per algun privilegi subtil, per alguna gràcia peculiar i sublim que combina la terra amb la història, les herbes i els arbres amb l'arquitectura, els colors i la llum amb els conreus, els núvols i les cases. Hi ha llocs del món que són un prodigi permanent, una meravella delicada, on l'acció humana sobre els turons, les valls i la vegetació ha produït harmonies estètiques úniques, on l'art no és tan sols present als carrers i edificis, als museus o a les esglésies, sinó que és resultat igualment de la lenta construcció del paisatge. No ho dubteu ni un instant: la Toscana és un d'aquests llocs únics. I, sobretot, la Toscana a la primavera. On el viatger pot deixar, de moment, les ciutats glorioses ja ben conegudes –Florència, Siena, Pisa– i dedicar-se uns dies a rodar per les valls tan delicioses com els seus noms mateix, Val d'Elsa, Val di Chiana, Val d'Orcia, buscar camins secundaris i lents i aturar-se de tant en tant a contemplar tanta bellesa i tan difícil de descriure. Hi ha els turons ondulats, els colls suaus que pareix que un pintor ha dissenyat a propòsit o que un escultor ha modelat passant la mà sobre la terra com si l'acariciara: bosquets d'arbres espessos delimitant espais irregulars de verdors diferents fosques o tendres, prats suavisssims, camps de cereal que ara també és verd encara i que a l'estiu marca el contrast dels daurats, superfícies extenses de floretes càlides blanques o grogues i, invariablement, al fons i a l'horitzó, els xiprers formant rengles retallats contra el cel. I així hores i hores de camí, quilòmetres i quilòmetres, un dia i un altre dia i d'una vall a una altra vall. No hi ha res, absolutament res, que trenque l'equilibri de la imatge. Absolutament res que s'opose a la contemplació enlluernada del viatger que ja coneixia aquesta terra i que no se'n cansa mai. Les cases escampades pel camp, vil·les o masies, ocupen llocs que semblen estudiats per a completar la composició impecable del paisatge, i els colors, els volums i la disposició pareixen també resultat d'una història estudiada. Allò que no s'entén és per què ací la història, que és tant com dir la gent mateixa de la Toscana, ha produït tanta bellesa acumulada, una bellesa de pintor renaixentista, una bellesa neoclàssica i romàntica, una bellesa antiga i moderníssima, paradís dels fotògrafs que n'extrauen imatges ben conegudes de postal, de calendari o de documental. Jo crec que no hi ha res, al món sencer, que es pugui comparar amb els paisatges de la Toscana. N'hi ha, certament, de més salvatges i espectaculars, però no n'hi ha cap on l'art humà haja deixat extensament una definició de l'harmonia tan perfecta i tan clàssica.

I si el viatger visita alguns pobles i viles on viu la gent que ha fet aquests paisatges, augmenta encara més la convicció d'haver entrat en un regne de perfecció impecable i sostinguda. A les ciutats d'Arezzo, Lucca o Prato els desastres

habituals del present queden lluny o queden amagats, i els palaus innombrables de les velles famílies, palaus amb altes torres medievals, palaus renaixentistes o barrocs, ocupen els carrers amb la mateixa naturalitat immutable. Les esglésies són igualment innombrables, amb aquelles façanes de marbre blanc del romànic sienès o pisà, amb galeries i columnetes finíssimes, i per dins plenes d'un art infinit. A Monteriggioni, les muralles i torres que Dante evocà en la *Comèdia* mantenen el mateix orgull sobre un turó dominant la Val d'Elsa. A Montepulciano els palaus renaixentistes fan dubtar de la lògica, perquè sembla impossible que en un lloc de tan poc volum hi haguera tant de poder i tanta arquitectura poderosa. I a la vila de Pienza el visitant hauria de passar un matí sencer contemplat només la placeta on es concentra el projecte de ciutat perfecta que hi va voler aplicar el papa Pius II Piccolomini, amic i successor de Calixt III i protector de Roderic de Borja, que allà mateix va fer construir un palau per cooperar en el projecte insigne: el projecte de perfecció que a la Toscana ha arribat, probablement, més lluny que en cap terra del món.

“I a la vila de Pienza el visitant hauria de passar un matí sencer contemplat només la placeta on es concentra el projecte de ciutat perfecta que hi va voler aplicar el papa Pius II Piccolomini, amic i successor de Calixt III i protector de Roderic de Borja, que allà mateix va fer construir un palau per cooperar en el projecte insigne”